

NEDERLANDSCH INDIË.

Rondom het voorloopig verslag der
Tweede Kamer op de begrooting van
Ned.-Indië voor 1934.-

Ik moet heden allereerst aandacht vragen voor het belangwekkende voorloopig verslag der Tweede Kamer betreffende de Indische begrooting voor het dienstjaar 1934. Een document, dat om verschillende redenen interessant is. In de eerste plaats omdat daarin op nadrukkelijke wijze veel wordt gezegd, dat tot dusver op het Binnenhof slechts aarzelend tot uiting placht te komen.

Zoo omtrent de leiding van den Gouverneur-Generaal. Een onderwerp, dat ook ik wel eens in vage termen, het kon moeilijk anders, besprak.

Deze landvoogd, die einde 1931 aan het bewind kwam, wekte bij velen goede verwachtingen, niet alleen in verband met hetgeen hij in vorige functies had gepresteerd. Ook zijn eerste daden als G.G. gaven hoop en de lezer zal zich misschien nog herinneren, dat Z.Exc. door mij werd genoemd: de Gouverneur-Generaal-koopman. Zeker moet in een crisistijd als deze een G.G. ook koopman zijn, maar mercantiele talenten alleen zijn niet voldoende. En reeds lang geleden rees in den archipel twijfel of Jhr. De Jonge wel beschikte over de vele andere gaven van hoofd en hart, die voor den vertegenwoordiger van de Koningin in Insulinde onmisbaar zijn. Een Gouverneur-Generaal, die niet met een bijzondere opdracht naar Ned.-Indië werd gezonden, moet grondige kennis bezitten van geheel het eilandenrijk, van de vele en uiteenlopende problemen, die in het Oosten aan de orde zijn. Eveneens moeten van hem kracht en leiding uitgaan. Welnu: indien deze hoogste ambtenaar, die alles omvattende kennis mist, wat er toe moet leiden, dat van hem weinig initiatief kan uitgaan, moeten zijn adviseurs een steeds belangrijker wordende rol gaan spelen. Moet de G.G. zich omringen door een kring van raadgevers, die meer doen dan uitsluitend adviseeren. En nu is het een bekend en veelbesproken feit, dat sinds het vorig bewind, die voornaamste raadgevers niet allen waren gesneden uit het hout, dat de beste adviseurs oplevert. En men zal zich herinneren, dat deze landvoogd de raadgevers van zijn voorgangers behield. In verschillende opzichten was dat bedenkelijk, vooral toen het belang van het adviseurschap ging toenemen. Jhr. De Jonge moest meer en meer op hen afgaan, hun adviezen en daden als de eenige juiste erkennen. M.a.w.: meer en meer schulde de Gouverneur-Generaal weg achter zijn raadgevers, welke laatsten daardoor steeds meer macht kregen.

Bevreemdende dingen kwamen in dit verband reeds aan het licht. Ik neem slechts het uitvoerig door mij besproken economisch werkplan der regeering, waarop van verschillende

zijden critiek werd uitgeoefend. Aangezien dit plan van den Volksraad werd voorgelegd door den nieuwen directeur van het (nieuwe) departement voor Economische Zaken, meende iedereen dat Ir. Wellenstein zelf de geestelijke vader ervan was. Zeer tot mijne verbazing echter schrijft mij thans een ingewijde te Batavia, dat het economisch werkplan werd samengesteld door wijlen Ir. Kiewiet de Jonge. De Gouverneur-Generaal zou het zonder meer hebben overgenomen en Ir. Wellenstein hebben opgedragen om het uit te werken en in toepassing te brengen.

Het klinkt bijna ongelooflijk, doch ik moet aannemen, dat mijn zegsman gelijk heeft. Het bewijst hoe grooten invloed wijlen Kiewiet de Jonge, de meest op den voorgrond tredende der zoeven bedoelde adviseurs op den landvoogd had.

Sindsdien lekten meer onprettige stemmende dingen in verband met den G.G. uit. Natuurlijk: Z.Exc. is een hoogstaand man van groote werkkraft, doch meer en meer wint de overtuiging veld, dat de keuze van dezen landvoogd niet in alle opzichten gelukkig kan worden genoemd. In velerlei kringen, ginds en hier te lande.

Tenslotte kwam die meening ook in den boezem der Tweede Kamer tot uiting, zoodat het voorloopig verslag, dat hier aan de orde is reeds dadelijk deze zinsnede bevat:

Sommige leden meenden niet te mogen nalaten als hun oordeel te kennen te geven, dat de Gouverneur-Generaal, van wiens bekwaamheid in vroegere functies voldoende is gebleken en wiens goede wil boven bedenking staat, niet een zoodanige krachtige leiding geeft als in het bijzonder in de tegenwoordige omstandigheden geboden is.

En terwijl allerlei geruchten de ronde doen omtrent een terugroepen van de Gouverneur-Generaal en vervanging van Jhr. De Jonge door den oud-minister, oud-vice-president van den Raad van Indië, Welter, die sinds kort voorzitter is van den Indischen Ondernemersbond - nog eens: dit is een van de g e - r u c h t e n welke de ronde is doen; een gerucht, dat wel niet bewaarheid zal worden - stellen sommige leden der volksvertegenwoordiging het opperbestuur een vraag, welke den Gouverneur-Generaal zeker even onaangenaam moet zijn als de verschillende geruchten die, hoe onwaarschijnlijk ook, toch tot op zekere hoogte een afkeurend oordeel bevatten. In het voorloopig verslag komt n.l. deze passage voor:

Sommige leden achten de vraag gewettigd, of het, met 't oog op 't feit, dat de Gouverneur-Generaal niet over een voldoende Indische ervaring beschikt en daarom bij het vormen van zijn oordeel te zeer van zijn ambtenaren afhankelijk is, geen aanbeveling zou verdienen, dien bewindsman een Staatscommissie in den trans van de Commissie-Welter ter zijde te stellen, aan welke zou worden opgedragen met bekwamen spoed een algeheele reorganisatie van het Overheidsapparaat te ontwerpen.

Zeker een pijnlijke vraag, die, voor zoover mij bekend, te voren nooit in verband met een gouverneur-generaal werd ge-

steld

steld. Ik kan er slechts uit lezen: gebrek aan vertrouwen in den persoon van den G.G., in den personen van zijn hoogste raadgevers. Het is echter te hopen, dat de minister voor een commissie als hier bedoeld niets zal voelen; wat noodig is, is allerminst een commissie. Wel zou behoefte kunnen bestaan aan één krachtige, deskundige figuur naast dezen landvoogd, die het volgende jaar wel zal aftreden, en dan gaan mijn gedachten veeleer uit naar de destijds hier en daar gewenschte benoeming van een luitenant gouverneur-generaal, waartoe de Indische Staatsregeling de mogelijkheid biedt. En zou zelfs de instelling van een Hoogen Kolonialen Raad in Nederland niet de voorkeur verdienen boven het thans geopperde denkbeeld eener commissie? Ons Indië heeft van commissies nooit veel profijt gehad .....

Dat de minister ten deze iets zal doen, is niet onwaarschijnlijk, al stelden bedoelde Kamerleden hun vraag, vóór te hunner kennis kwam de "afbraakrede" van den directeur van Financiën in den Volksraad, welke rede wel heel ingrijpende maatregelen in het uitzicht stelt. Maar: afbreken is gemakkelijker dan versoberen en men zal goed doen de komende dingen met aandacht te volgen.

Indien ik mij niet vergis, hangt er heel wat in de lucht en zal 1934 beslissingen brengen van zeer ingrijpenden aard. Evenbedoelde rede van den heer De Leeuw deed denken aan de aankondiging van wanhoopsdaden, welke door haar onverwacht-heid even verbijsteren. Indien ze niet door het Plein werden ingegeven, zullen ze ook daar wel even hebben onthutst. Ik meen echter te mogen aannemen, dat ons Indië in deze dagen uitsluitend wordt bestuurd door aanwijzingen vanuit Nederland, wat niet, althans niet in die mate, het geval behoefde te zijn indien te Batavia van een krachtiger leiding sprake was.

Dezer dagen schreef mij een insider: "De eigenlijke Gouverneur-Generaal is de heer Gerke, de algemeen secretaris". In die woorden ligt mijns inziens meer waarheid dan men zoo zou meenen, terwijl ze een bewijs te meer zouden kunnen vormen voor de hiervoor aangehaalde meening van "sommige Kamerleden". De heer Gerke behoort mede tot de hoogste adviseurs van den landvoogd en heeft den naam lichtelijk rood te zijn getint. In elk geval is hij thans een machtig man en glimlachend moeten wij terug denken aan den tijd toen hij als jong landsdienaar in het zeer ambtelijke Batavia... een bond van sado-koetsiers oprichtte!!

Dit zijn geen prettig stemmende dingen, doch voor hem, die gelegenheid heeft om zoo nu en dan eens achter de schermen te kijken, geeft het jongste voorloopig verslag der Tweede Kamer heel veel te denken. Er schuilt zoo veel achter die losse, daarin gemaakte opmerkingen. En het stemt bitter te

weten

weten dat zich hier fouten wreken, waartegen reeds lang geleden herhaaldelijk met klem, doch altijd te vergeefs werd gewaarschuwd.

Persoonlijk echter trof mij vooral één opmerking in het onderhavige geval, omdat ik die ook herhaaldelijk maakte: laten wij ons gelukkig prijzen, dat het overgrootste deel der inheemsche bevolking volstrekt loyaal is. Wat echter niet wegneemt, dat waakzaamheid geboden blijft.